

**Dohovor proti mučeniu a inému
krutému, neľudskému alebo
ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo
trestaniu**

Distr.: Všeobecné

17. decembra 2009

Originál: Angličtina

Výbor proti mučeniu
Štyridsiate tretie zasadnutie
Ženeva, 2.-20. november 2009

**VYHODNOTENIE SPRÁV PREDLOŽENÝCH ZMLUVNÝMI ŠTÁTMI PODĽA
ČLÁNKU 19 DOHOVORU**

Záverečné odporúčania Výboru OSN proti mučeniu

SLOVENSKO

1. Výbor OSN proti mučeniu zhodnotil druhú periodickú správu Slovenskej republiky (CAT/C/SVK/2) na svojom 899. a 901. zasadnutí (CAT/C/SR.899 a 901), ktoré sa konali 3. a 4. novembra 2009, a na svojom 916. zasadnutí (CAT/C/SR.916) dňa 16. novembra 2009 prijal tieto záverečné odporúčania.

A. Úvod

2. Výbor víta predloženie druhej periodickej správy Slovenskej republiky, ktorá sa zaoberá obdobím od 1.1.2001 do 31.12.2006 a bola vypracovaná v súlade usmernením pre podávanie správ, ako aj poskytnutie odpovedí na zoznam otázok (CAT/C/SVK/Q/2/Add.1), ktoré doplnili informácie o opatreniach prijatých zmluvným štátom pre potreby implementácie dohovoru. Výbor tiež s uspokojením oceňuje konštruktívny dialóg s delegáciou zmluvného štátu na vysokej úrovni.

B. Pozitívne aspekty

3. Výbor oceňuje:

- a) že medzinárodné zmluvy a dohovory majú prednosť pred zákonmi SR;
- b) ratifikáciu Opčného protokolu o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a detskej pornografii k Dohovoru o právach dieťaťa v roku 2004 a ratifikáciu Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch v roku 2006;
- c) ratifikáciu Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu z 11.4.2002;
- d) revíziu legislatívnych predpisov zameranú na zlepšenie plnenia záväzkov členského štátu vyplývajúcich z dohovoru, napr. nový Trestný zákon č. 300/2005, nový Trestný poriadok č. 301/2005, zákon č. 475/2005 o výkone trestu odňatia slobody a zákon č. 221/2006 o výkone väzby; a
- e) vytvorenie inštitútu verejného ochrancu práv (kancelária ombudsmana) v roku 2001.

4. Výbor tiež víta rozhodnutie Ústavného súdu SR z 26.6.2008 o nevydaní p. Mustafu Labsiho do Alžírsku z dôvodu možného nebezpečenstva, že by bol vystavený mučeniu.

C. Hlavné problematické oblasti a odporúčania

1. Definícia mučenia

5. Výbor konštatuje, že definícia mučenia v slovenskom Trestnom zákone je pomerne široko koncipovaná, vyjadruje však znepokojenie nad tým, že nezahŕňa účel diskriminácie ani navádzanie, súhlas alebo povolenie zo strany verejného činiteľa alebo inej osoby konajúcej z úradného poverenia. (čl.1)

Zmluvný štát by mal zosúladiť svoju definíciu mučenia s definíciou podľa článku 1 dohovoru tak, že do nej zahrnie prvok diskriminácie a kriminalizuje navádzanie, súhlas a povolenie zo strany verejného činiteľa alebo inej osoby konajúcej z úradného poverenia.

2. Základné ochranné mechanizmy

6. Výbor vyjadruje znepokojenie, že osoby v policajnom zaistení môžu uplatniť svoje právo kontaktovať rodinného príslušníka a právo na prístup k nezávislému lekárovi a právnomu zástupcovi až „hneď“, ako je to možné“, a nie okamžite po zaistení. (čl. 2)

Zmluvný štát by mal zabezpečiť, aby zaistené osoby mohli uplatniť svoje právo kontaktovať rodinného príslušníka a právo na prístup k nezávislému lekárovi a právnomu zástupcovi podľa vlastného výberu, ak je to možné, okamžite po zbavení slobody.

3. Nezávislosť súdництва

7. Výbor je znepokojený, že sudcov vymenúva prezident SR na základe návrhu Súdnej rady SR, pričom niektorých členov súdnej rady vymenúva a odvoláva prezident SR a vláda SR. (čl. 2)

Zmluvný štát by mal zabezpečiť úplnú nezávislosť súdnej rady, aby sa zaistila nezávislosť súdництва. Výbor v tejto súvislosti pripomína Základné princípy nezávislosti súdництва prijaté v Miláne v roku 1985, ktoré sú zakotvené v rezolúciách Valného zhromaždenia OSN č. 40/32 a 40/146 z roku 1985.

4. Princíp *non-refoulement* a riziko mučenia

8. Výbor je znepokojený, že podľa §12 azylového zákona osoby, ktoré sa považujú za nebezpečenstvo pre národnú bezpečnosť SR alebo pre spoločnosť, nepoživajú ochranu v zmysle princípu *non-refoulement*, v dôsledku čoho môžu byť tieto osoby vystavené riziku mučenia alebo iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Výbor je ďalej znepokojený nízkou mierou kladne vybavených žiadostí o udelenie azylu. (čl. 3)

Zmluvný štát by mal urýchlene prijať potrebné opatrenia, najmä zákonné, na zabezpečenie ochrany práv všetkých žiadateľov o azyl a osôb žiadajúcich o udelenie štatútu utečenca. Okrem toho by zmluvný štát mal uplatňovať princíp *non-refoulement* na nediskriminačnom základe a bez výnimky.

5. Sťažnosti, vyšetrovanie, trestné stíhanie a odsúdenie

9. Výbor konštatuje, že úrad inšpekčnej služby riadi minister vnútra a je údajne nezávislý od policajného zboru, ale vyjadruje znepokojenie nad skutočnosťou, že protizákonné činy vrátane mučenia a zlého zaobchádzania, z ktorých sú podozriví príslušníci policajného zboru, vyšetrojú príslušníci úradu inšpekčnej služby. V tejto súvislosti je výbor znepokojený skutočnosťou, že len veľmi nízky počet sťažností proti príslušníkom policajného zboru je prijatý a prešetrený a vedie k trestnému stíhaniu a odsúdeniu. (čl. 12 a 13)

Zmluvný štát by mal ďalej posilniť nezávislosť úradu inšpekčnej služby, okrem iného prostredníctvom zapojenia nezávislých odborníkov, ktorí nepochádzajú z prostredia policajného zboru, s cieľom zabezpečiť urýchlené, objektívne, dôkladné a účinné prešetrenie obvinení z mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

6. Nezávislé monitorovanie

10. Výbor vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom informácií, či v zmluvnom štáte existuje nezávislý orgán oprávnený okrem iného vykonávať neohlásené návštevy vo všetkých zariadeniach, v ktorých sa nachádzajú osoby zbavené osobnej slobody, vrátane policajných staníc a zariadení na výkon predbežnej (*pre-trial*) väzby. (čl. 2, 11 a 16)

Zmluvný štát by mal zabezpečiť pravidelné nezávislé monitorovanie vrátane vykonávania neohlásených návštev vo všetkých zariadeniach, v ktorých sa nachádzajú osoby zbavené osobnej slobody. Ďalej by mal zabezpečiť, aby každý mechanizmus vytvorený na tento účel na miestnej alebo celoštátnej úrovni mal príslušný mandát a primerané prostriedky.

7. Vzdelávanie

11. Výbor berie na vedomie aktivity zmluvného štátu v oblasti vzdelávania príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní. Výbor však vyjadruje znepokojenie nad účinnosťou takéhoto vzdelávania, predovšetkým vo svetle údajných prípadov obťažovania a zlého zaobchádzania zo strany polície počas zatknutia a zadržania podozrivých osôb, najmä rómskeho pôvodu. Takisto je znepokojený skutočnosťou, že vzdelávacie programy pre zdravotníckych pracovníkov týkajúce sa identifikácie a dokumentovania prípadov mučenia v súlade s Istanbulským protokolom nemusia byť dostačujúce. (čl. 10 a 11)

Zmluvný štát by mal:

- a) **do vzdelávacích programov zahrnúť školenia o pravidlách, inštrukciách a metódach vedenia výsluchu, informácie o všetkých ustanoveniach dohovoru a najmä o absolútnom zákaze mučenia;**
- b) **zabezpečiť, aby všetci pracovníci, ktorí sa starajú o zadržané osoby, boli vyškolení, ako identifikovať znaky mučenia a krutého, nel'udského alebo ponižujúceho zaobchádzania v súlade s Istanbulským protokolom, a zlepšiť vzdelávacie aktivity s dôrazom na Istanbulský protokol určené pre všetkých pracovníkov, ktorí sa zúčastňujú vyšetřovania a dokumentovania prípadov mučenia; a**
- c) **pravidelneprehodnocovať vzdelávanie poskytované príslušníkom orgánov činných v trestnom konaní.**

8. Systém justičných orgánov pre mladistvých

12. Výbor je znepokojený podmienkami väzby mladistvých osôb, ako je ich umiestňovanie do samoväzby až na obdobie 10 dní a ich spoločné umiestňovanie s dospelými osobami pri výkone väzby. (čl. 11 a 16)

V súlade so záverečnými odporúčaniami Výboru OSN pre práva dieťaťa z roku 2007 (CRC/C/SVK/CO/2, ods. 68) výbor odporúča, aby zmluvný štát:

- a) **implementoval Minimálne štandardné pravidlá OSN týkajúce sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých (Pekinské pravidlá) prijaté v roku 1985 a Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody (Havanské pravidlá) prijaté v roku 1990;**
- b) **zabezpečil, aby sa umiestnenie mladistvých do väzby využívalo ako posledná možnosť a v prísnom súlade so zákonom, a aby zabezpečil pravidelné preverovanie podmienok výkonu väzby mladistvých;**
- c) **zaviedol vzdelávací program pre sudcov na získanie špecializácie v oblasti súdnictva pre mladistvých, ktorého súčasťou budú aj informácie o uplatňovaní neväzobných prostriedkov; a**
- d) **v prípade potreby požiadal panel OSN pre oblasť súdnictva pre mladistvých, *Interagency Panel on Juvenile Justice*, o odbornú pomoc a spoluprácu.**

9. Obvinenie z mučenia a zlého zaobchádzania pri policajnom zadržaní

13. Výbor je znepokojený závažnými obvineniami zo zlého zaobchádzania so zadržanými osobami zo strany príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní vrátane fackovania, úderov päšťou, kopancov a úderov tvrdými predmetmi, ako aj smrťou muža z roku 2001 v dôsledku brutálneho policajného vypočúvania. Takisto je znepokojený skutočnosťou, že polícia pripútava zadržané osoby k radiátorom a inému zariadeniu na chodbách alebo v kanceláriách na dlhý čas. (čl. 12 a 16)

Zmluvný štát by mal prijať primerané opatrenia, aby zabezpečil urýchlené a objektívne vyšetrovanie všetkých obvinení z mučenia alebo krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania; riadne trestné stíhanie páchatel'ov a uloženie primeraných trestov, ktoré zohľadnia závažnosť ich konania, v prípade, ak sú

uznaní vinnými; a primerané odškodnenie obetí vrátane ich plnej rehabilitácie. Ďalej by mal zakázať pripútavanie zadržaných na dlhý čas, ako aj všetky iné spôsoby zlého zaobchádzania so zadržanými podozrivými osobami.

10. Sterilizácie rómskych žien

14. Výbor je hlboko znepokojený tvrdeniami o pretrvávajúcich nedobrovoľných sterilizáciách rómskych žien.

Zmluvný štát by mal:

- a) urýchlene prijať opatrenia s cieľom okamžite, objektívne, dôkladne a účinne prešetriť všetky obvinenia z nedobrovoľných sterilizácií rómskych žien, zabezpečiť trestné stíhanie a potrestanie páchatel'ov a poskytnúť obetiam spravodlivé a primerané odškodnenie; a**
- b) účinne presadzovať zákon o zdravotnej starostlivosti (2004) vydávaním usmernení a organizovaním školení verejných činiteľ'ov vrátane školení o trestnoprávnej zodpovednosti zdravotníckeho personálu za vykonanie sterilizácií bez slobodného a úplného informovaného súhlasu a o tom, ako od žien, ktoré sa podrobujú sterilizácii, takýto súhlas získať.**

11. Rómska menšina

15. Výbor je znepokojený správami o zlom zaobchádzaní s Rómami zo strany polície pri zatýkaní a väznení. Takisto je znepokojený vysokým percentom rómskych detí umiestnených v školách pre deti s mentálnymi postihnutím. Výbor je ďalej znepokojený diskrimináciou rómskej menšiny, ktorá vedie k porušovaniu práv chránených týmto dohovorom. (čl. 10 a 16)

V zmysle svojho všeobecného odporúčania č. 2 o uplatňovaní článku 2 (CAT/C/GC/2, 2008) výbor pripomína, že zmluvný štát je na základe dohovoru povinný zabezpečiť osobitnú ochranu niektorých menšín alebo marginalizovaných osôb, alebo zvlášť ohrozených skupín. V tomto zmysle by zmluvný štát mal:

- a) posilniť svoje úsilie v boji proti zlému zaobchádzaniu so zadržanými osobami rómskeho pôvodu zabezpečením uplatňovania ich zákonných práv okamžite po ich zaistení; a**
- b) uplatňovať školský zákon č. 245/2008 tak, že zabezpečí, aby rómske deti navštevovali normálne školské zariadenia, pokiaľ sa na základe náležitých diagnostického hodnotenia nepreukáže, že dieťa trpí mentálnym postihnutím, a jeho zákonný zástupca nepožiadá o jeho umiestnenie do**

osobitnej školy. Ďalej by mal predovšetkým rozlišovať medzi pojmami „sociálne znevýhodnený“ a „mentálne postihnutý“.

12. Náprava a odškodnenie vrátane rehabilitácie

16. Výbor vyjadruje poľutovanie nad nedostatočným uplatňovaním práva obetí mučenia a zlého zaobchádzania na nápravu a odškodnenie vrátane rehabilitácie. Výbor tiež vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom informácií o počte obetí mučenia a zlého zaobchádzania, ktoré dostali odškodnenie, a o finančných náhradách priznaných v takých prípadoch, ako aj nad nedostatkom informácií o ostatných formách pomoci vrátane psychosociálnej rehabilitácie poskytovaných týmto obetiam. (čl. 14)

Zmluvný štát by mal zabezpečiť, aby obeť mučenia a zlého zaobchádzania mali prístup k primeraným prostriedkom nápravy a odškodnenia vrátane rehabilitácie, ktoré obetiam mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania zabezpečia spravodlivé a primerané odškodnenie vrátane prostriedkov na ich čo najúplnejšiu rehabilitáciu. Takisto by mal zabezpečiť zber údajov o počte obetí, ktorým bolo poskytnuté odškodnenie a iné formy pomoci.

13. Násilie na ženách a deťoch

17. Výbor je znepokojený nedostatočnými opatreniami prijatými na ochranu žien a detí pred násilím. V tejto súvislosti zdieľa znepokojenie s Výborom OSN pre odstránenie diskriminácie žien, ktoré vyjadril v roku 2008 (CEDAW/C/SVK/CO/4, ods. 34), nad vysokou mierou násillia na ženách a dievčatách vrátane vražd súvisiacich s domácim násilím. (čl. 16)

Zmluvný štát by mal:

- a) posilniť svoje úsilie s cieľom zabezpečiť prijatie naliehavých a účinných ochranných opatrení, urýchlene a objektívne vyšetriť všetky obvinenia z násillia páchaného na ženách a dievčatách, vrátane vražd súvisiacich s domácim násilím, a trestne stíhať a potrestať páchateľov;**
- b) zabezpečiť dostatočný počet a primeranú úroveň útulkov a poradenských služieb pre ženy, ktoré sa stali obeťami násillia;**
- c) realizovať širšie zamerané osvetové kampane a vzdelávacie aktivity v oblasti domáceho násillia pre verejných činiteľov (sudcov, prokurátorov, advokátov, orgány činné v trestnom konaní a sociálnych pracovníkov) a širokú verejnosť; a**

- d) posilniť spoluprácu s MVO aktívnymi v oblasti ochrany žien a dievčat pred násilím.**

14. Telesné tresty

18. Výbor je znepokojený, že zákon o rodine neobsahuje explicitný zákaz používania telesných trestov a že telesné tresty sú spoločnosťou všeobecne akceptované. (čl. 16)

Zmluvný štát by mal explicitne zakázať používanie telesných trestov v rodine. Ďalej by mal zabezpečiť dôsledné presadzovanie legislatívy zakazujúcej telesné tresty a na tento účel realizovať osvetové a vzdelávacie kampane.

15. Obchodovanie s ľuďmi

19. Výbor je znepokojený správami o cezhraničnom obchodovaní so ženami na účely sexuálneho a iného vykorisťovania, ako aj o predaji rómskych detí do zahraničia, kde sú nútené predovšetkým žobrať. Výbor je ďalej znepokojený vnútroštátnym obchodovaním s rómskymi ženami a deťmi. Výbor vyjadruje poľutovanie nad nedostatkom štatistických údajov o tejto problematike, nízkym počtom trestných stíhaní a častým udeľovaním podmienecných trestov pre páchatel'ov. Výbor je ďalej znepokojený nedostatočným počtom reintegračných a rehabilitačných služieb pre obeť obchodovania s ľuďmi. (čl. 16)

Zmluvný štát by mal:

- a) urýchlene a objektívne prešetriť všetky obvinenia z obchodovania s ľuďmi, predovšetkým ženami a deťmi, trestne stíhať páchatel'ov a uložiť im primerané tresty v prípade preukázania viny;**
- b) zintenzívniť svoje úsilie pri poskytovaní reintegračných a rehabilitačných služieb obetiam obchodovania s ľuďmi; a**
- c) realizovať celoštátne osvetové kampane a zabezpečiť vzdelávanie príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní, cudzineckej a pohraničnej polície o príčinách, dôsledkoch a prípadoch obchodovania s ľuďmi.**

16. Psychiatrické zariadenia

20. Výbor je znepokojený zlým zaobchádzaním s psychiatrickými pacientmi vrátane používania sieťových postelí, ako aj neexistenciou nezávislého monitorovania zariadení, v ktorých sa nachádzajú osoby zbavené slobody. (čl. 11 a 16)

Zmluvný štát by mal zlepšiť životné podmienky pacientov psychiatrických ústavov a zabezpečiť, aby všetky zariadenia, v ktorých sú nedobrovoľne liečení duševne chorí pacienti, pravidelne navštevovali nezávislé monitorovacie orgány, ktoré zaručia náležitú implementáciu ochranných opatrení na zabezpečenie ich práv, a aby boli vypracované alternatívne spôsoby ich liečby.

17. Zhromažďovanie údajov

21. Výbor žiada, aby zmluvný štát vo svojej ďalšej periodickej správe poskytol podrobné štatistické údaje, rozčlenené podľa trestného činu, trestu, etnickej príslušnosti, veku a pohlavia, o počte osôb zbavených osobnej slobody, o sťažnostiach týkajúcich sa údajných prípadov mučenia a zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov orgánov činných v trestnom konaní, o súvisiacom vyšetrení, trestnom stíhaní a trestnoprávných a disciplinárnych postihoch, o zadržaných osobách a o odsúdených na výkon trestu odňatia slobody. Výbor ďalej požaduje informácie týkajúce sa odškodnenia a rehabilitácie obetí.
22. Výbor vyzýva zmluvný štát, aby ratifikoval Opčný protokol k Dohovoru o zákaze mučenia.
23. Výbor vyzýva zmluvný štát, aby sa stal zmluvnou stranou nižšie uvedených základných ľudskoprávných dohovorov OSN, ku ktorým ešte nepristúpil: Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín a Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Výbor vyzýva zmluvný štát, aby ratifikoval Medzinárodný dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím.
24. Výbor odporúča, aby zmluvný štát prostredníctvom svojich oficiálnych internetových stránok sprístupnil médiám a mimovládny organizáciám správy, ktoré predkladá Výboru, a záverečné odporúčania a záznamy z rokovaní Výboru.
25. Výbor vyzýva zmluvný štát, aby predložil svoj základný dokument v súlade so spoločnými požiadavkami na základné dokumenty v zmysle pravidiel *Common Core Document in the Harmonized Guidelines on Reporting*, ktoré schválili zmluvné orgány (*treaty bodies*) v oblasti medzinárodných ľudských práv a ktoré sa nachádzajú v dokumente HRI/GEN/2/Rev.5.
26. Výbor žiada zmluvný štát, aby do jedného roka poskytol príslušné informácie v reakcii na odporúčania výboru uvedené vyššie v odsekoch 8, 13, 14 a 15.
27. Zmluvný štát by mal predložiť svoju ďalšiu, tretiu periodickú správu najneskôr do 20.11.2013.
